

Nico Nagtegaal

1921 – 2016

Levensloop

Nicolaas (Nico) Nagtegaal werd geboren op 12 augustus 1921 in Dalfsen (Overijssel) als zoon van Zegert Nagtegaal (1889) en Ramina Kwakernaak (1891). Hij werd gedoopt op 25 september 1921 in de Nederlands Hervormde Kerk te Dalfsen. Nico groeide op in het gezin samen met zijn vier jaar oudere broer Kees en zijn één jaar jongere zus Alikee. Zijn vader was in Dalfsen hoofd van de openbare lagere school maar het gezin verhuisde door nieuwe benoemingen diverse malen. Van Dalfsen naar Barneveld en via Stadskanaal naar Veendam waar zijn vader hoofd van de mulo en directeur van de handelsavondschoon werd.

Portret van Nico, gemaakt door zijn vrouw Zingra in 1976

Nico omstreeks 1949

Na het behalen van zijn mulo-diploma studeerde hij vanaf 1940 elektrotechniek aan de mts in Groningen. In 1944 ging Nico werken bij de vestiging van Amefa (Apeldoornse Messenfabriek) in het Duitse Bocholt om zo onderduiking en Arbeitseinsatz te ontlopen. In 1945, het jaar van de bevrijding, werkte Nico enige tijd in Apeldoorn bij zijn oom Nico Baas in de bakkerij. In de moeilijke tijd na de oorlog kon hij aanvankelijk geen werk vinden en werd daarom door zijn zuster meegenomen naar Oisterwijk waar zij bij de UVV (Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers) was aangesloten. Daar verbleef Nico vier maanden en werkte er als kok tot hij in Groningen een baan vond als schrijfmachinemonteur.

In 1951 besloot hij zijn oude stiel *elektrotechniek* weer op te pakken en vond werk bij een firma die licht- en krachtinstallaties, bliksemafleiders en feestverlichting verzorgde. In 1956 trad hij in dienst bij Philips in Eindhoven, in het begin bij Philips Service afdeling kwaliteitsbeheersing van de Lichtgroep en later bij de Philips Normalisatiegroep.

Kennelijk was zijn interesse in geschiedenis bij zijn werkgever bekend, want kort voor zijn pensionering kreeg hij het verzoek om de geschiedenis te schrijven van deze afdeling onder de titel *De eerste 25 jaar normalisatie bij Philips*. In 1981, hij was toen 60 jaar, ging hij met pensioen.

In 1957 maakte Nico een bustocht naar Scandinavië en tijdens die reis maakte hij kennis met Zingra Geerts. Nico en Zingra trouwden een jaar later en gingen op kamers wonen in de Poirterslaan in Eindhoven.

In 1963 verhuisden Nico en Zingra naar Nuenen waar ze in de Van Maerlantstraat een huis hadden gekocht. Zij woonden daar tot op zeer hoge leeftijd en brachten hun tijd actief door met hun vele hobbies. Zo hadden ze een atelier aan het huis gebouwd waar ze beiden konden schilderen en tekenen. Ook de computer deed al vroeg zijn intrede, onontbeerlijk voor Nico in verband met zijn interesse voor geschiedenis.

Door een verslechterende gezondheid werd Zingra uiteindelijk opgenomen in het verzorgingstehuis De Akkers in Nuenen. Zij overleed daar op 7 mei 2012. Ook Nico nam afscheid van de Van Maerlantstraat en ging in een aanleunwoning bij De Akkers wonen. Hij was nog in zo goede gezondheid dat hij enkele weken op vakantie ging naar Australië om familie van Zingra te bezoeken.

Op donderdag 25 maart 2016 overleed Nico onverwachts op de leeftijd van bijna 95 jaar.

Trouwfoto van Nico en Zingra, 1958

Toegewijd redacteur én hofleverancier van de Driehornickels

In de zomer van 1992 heb ik Nico voor het eerst ontmoet. In die tijd hadden Tjeu Hermans en ik het initiatief genomen om te starten met een artikelen- en verenigingsblad voor de heemkundekring. Tjeu bezat de juiste organisatorische vaardigheden en kende als bestuurslid de vereniging van binnen en buiten. Ik had de nodige historische bagage en had vaker redactiewerk voor geschiedkundige tijdschriften verzorgd. Het meest essentiële misten we echter: grondige kennis van de onderwerpen waar we het tijdschrift mee wilden vullen, zijnde de cultuur en geschiedenis van Nuenen, Gerwen en Nederwetten. Tjeu wist echter wel wie we daarvoor nodig hadden: Nico Nagtegaal. Nico had het jaar daarvoor samen met Harry Smits het prachtige *Dwèrs door Nuenens verleden* uitgebracht en gold als kenner bij uitstek van de Nuenense geschiedenis.

Kerk van Nuenen anno 1600
[Nico Nagtegaal, 1983]

Op een zomeravond kwamen we bij elkaar. Die eerste ontmoeting met Nico zal ik niet snel vergeten. Het liep namelijk heel anders dan ik vooraf verwacht had. Ik ging er al min of meer vanuit dat Nico Nagtegaal, dé kenner van het Nuenens heem, hét lid van het eerste uur van De Driehornick en co-auteur van *Dwèrs door Nuenens verleden* wel enthousiast zou zijn over ons idee. Nico juichte het echter niet meteen toe. Hij was nogal sceptisch. Hij voorzag dat vooral hij degene was die ervoor zou moeten zorgen dat het blad iedere keer gevuld zou worden met interessante heemkundige artikelen en begreep meteen wat voor druk ons verzoek op hem zou leggen. We spraken daarom af dat Tjeu en ik het eerste nummer zouden gaan maken en dat we in de komende nummers een artikel dat Nico op de plank had liggen, zouden publiceren. En we spraken af dat Nico te allen tijde de redactie kon gaan versterken, wanneer hij dat maar wilde.

Na de publicatie van de eerste twee nummers van de Driehornickels in september en december 1992 kwamen we weer bij elkaar. En ook deze ontmoeting liep heel anders dan ik verwacht had. Nico vond het ditmaal fantastisch dat zijn bijdrage (*Dwèrs door Nuenens verleden*, aanvulling en rechtzetting) was gepubliceerd en kon ook mijn bespreking over zijn boek wel waarderen. Hij bleek ineens nog veel meer werk op de plank te hebben liggen en hij wilde graag een serie beginnen getiteld *Kerken en kapellen langs Nuenens wegen en paden*.

Over zijn toetreding tot de redactie hebben we niet eens gesproken, want dat was vanzelfsprekend.

De man zat vol met kennis, plannen en ideeën. Daar hebben we nog meer dan twintig jaar op kunnen teren. In 2014 werd deel 8h, *De oude St. Clemenskerk op de Heuvel in Gerwen*, het 28ste en laatste artikel in de reeks *Kerken en kapellen* gepubliceerd. Daarnaast heeft Nico nog een stuk of tien andere artikelen voor ons blad geschreven. Eén van de meest bijzondere bijdragen vind ik nog altijd *De oorsprong van de naam Gerwen* (juni 2002). Hierin werkt hij zijn zeer originele theorie, dat Gerwen van Keltische oorsprong is, grondig uit. Nico had een zeer constante productie. In bijna ieder nummer stond wel een stuk van hem. Nooit heb ik hem meer gehoord over deadlines en werkdruk. Al sprak hij het nooit uit, ik weet zeker dat Nico ontzettend genoten heeft van het redactie- en schrijfwerk voor de Driehornickels. Als je met zoveel toewijding ergens aan meewerkt, zegt dat al genoeg.

Oude toren Nederwetten [Nico Nagtegaal]

Rob Verhallen

Van Nico Nagtegaal verschenen tal van publicaties in de vorm van tijdschriftartikelen, boeken en brochures. Zo was hij mede-auteur van 'Dwèrs door Nuenens verleden', van het boek 'Van Kwast tot Regenboog' over de geschiedenis van de Protestantse Gemeente Nuenen, van het boek over de toponiemen van Nuenen, Gerwen en Nederwetten en hij schreef 'Nederwetten door de eeuwen heen'

Vier keer onderscheiden

Nico was heemkundige in hart en nieren. Of zijn interesse in de lokale geschiedenis van Nuenen meteen ontwaakte toen hij in 1963 in Nuenen kwam wonen of dat het kwam omdat hij in 1966 gevraagd werd om archivaris van de hervormde gemeente te worden, we weten het niet. Zeker is dat hij in korte tijd door te lezen en te onderzoeken veel historische lokale kennis opdeed. Voor wie het maar horen wilde, deelde hij die graag met anderen. Zo begon hij al snel met het verzorgen van rondleidingen en schreef hij regelmatig artikelen in het plaatselijke blad Rond de Linde. Bij wijze van spreken was hij al een heemkundekring begonnen nog voordat die in december 1971 het licht zag. Hij was lid van het eerste uur en nam meteen deel aan velerlei activiteiten. Het is dus niet verwonderlijk dat hij voor al zijn verdiensten meerdere malen werd onderscheiden.

Nico ontvangt de Koninklijke onderscheiding uit handen van burgemeester Harry Terwisse

Het is veelal gebruikelijk dat het uitreiken van een onderscheiding plaatsvindt bij een memorabele gebeurtenis. Dat was in ieder geval zo op 14 december 1997, de dag dat heemkundekring De Drijehornickel jubileerde vanwege het 25-jarig bestaan en waar Nico tevens 25 jaar lid van was.

Hij ontving de Koninklijke onderscheiding in zilver, behorend bij de benoeming tot lid van de Orde van Oranje-Nassau uit handen van burgemeester Harry Terwisse. Voor deze onderscheiding waren ook zijn verdiensten voor andere organisaties en voor de gehele gemeenschap van Nuenen een toetssteen. Stichting Brabants Heem, de overkoepelende organisatie van heemkundekringen, reikte tijdens die jubileumviering aan enkele leden van onze vereniging, waaronder ook Nico, de zilveren draagspeld met bijbehorende oorkonde uit.

Op één dag twee onderscheidingen krijgen, dat zal maar weinigen overkomen!

Wethouder Paul de Witte overhandigt Nico de erepenning van de gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten.

Het duurde niet lang voor er weer een aanleiding was. Ditmaal was zijn tachtigste verjaardag de gelegenheid om hem voor zijn heemkundige verdiensten opnieuw eer te bewijzen. Twee dagen daarvoor, op 10 augustus 2001, werd Nico benoemd tot *erelid van heemkundekring De Drijehornick*, een titel die gezien zijn staat van dienst, volkomen verdiend was.

Dan viert de vereniging in het jaar 2012 met diverse publieksactiviteiten het 40-jarig jubileum. Daardoor heeft hij dus nóg een kans op een onderscheiding. En die wordt hem van harte gegund. Tijdens een receptie te zijner ere ontvangt

hij uit handen van wethouder Paul de Witte, *de erepenning van de gemeente Nuenen, Gerwen en Nederwetten*.

Nico wist niet van ophouden. Niet als je hem mondeling over een bepaald onderwerp iets vroeg, ook niet als hij een artikel over een onderwerp schreef en zelfs niet na het bereiken van de hierboven genoemde mijlpalen ... totdat zijn leven plotseling stopte, in het zicht van 95 jaar.

Ook de archeologie had Nico's belangstelling. Tot op hoge leeftijd was hij actief met de schop, ondermeer bij de opgravingen naar Het Steenen Huys aan de Beekstraat

Nico en Zingra

Cultuurfonds Nico en Zingra Nagtegaal- Geerts

Enkele jaren geleden hebben Nico en Zingra het besluit genomen om hun nalatenschap ten gunste te laten komen aan die delen van de Nuenense gemeenschap die hun bijzondere interesse hadden. Na advies te hebben ingewonnen, besloten ze om hun kapitaal en latere nalatenschap onder te brengen in een stichting. Deze is begin 2012 opgericht.

Helaas was Zingra toen al zo ziek dat ze nog maar kort het bestaan van de stichting heeft mogen meemaken.

Nico en Zingra hebben zich altijd erg thuis gevoeld bij de PGN (Protestantse Gemeente Nuenen). Het zal dan ook geen verbazing wekken dat de PGN een van de begunstigden is. Bij de kerk leefde al lang de wens om het orgel, dat oorspronkelijk uit parochiehuis De Vank kwam, te vervangen door een orgel dat beter recht zou doen aan de ruimte van het kerkelijk centrum De Regenboog. Door geldgebrek was dit plan echter onderin een la komen te liggen totdat Nico in het voorjaar van 2012 het slapende project wakker schudde. De oude plannen werden snel afgestoofd en de zoektocht naar een passend orgel werd gestart. Na een aantal orgels te hebben bekeken, vond de *Projectgroep Orgel* een fraai exemplaar in de muziekschool in Emmen. Men was erg enthousiast over de klankkleur en qua grootte paste het goed in de kerk. Na wat aanpassingen werd het orgel uiteindelijk geplaatst en tijdens een feestelijke dienst op 9 november 2014 in gebruik genomen.

Op dit moment worden plannen uitgewerkt voor de realisatie van een ontmoetingsruimte in het kerkelijk centrum. Ook hier is de stichting bij betrokken.

Het Van Gogh Kerkje is een andere begunstigde. Aangezien het kerkje niet meer gebruikt wordt voor de eredienst van de PGN, is het ondergebracht in een aparte stichting die moet proberen om voldoende geld te krijgen om de kosten te dekken. Daartoe wordt de ruimte verhuurd voor culturele activiteiten. Ook hier is een bijdrage geleverd voor de realisatie van een aantal aanpassingen, zoals een toiletgroep voor mindervaliden en de binnen- en buitenverlichting.

De officiële overdracht

In het najaar van 2015 heeft begraafplaats De Roosdoncken de wens te kennen gegeven dat er ter plaatse behoefte is aan een plek waar bezoekers beschut kunnen zitten, zodat ze rustig de gelegenheid hebben om hun overleden dierbaren te herdenken. De plannen zijn reeds in een vergevorderd stadium en worden gefinancierd door de stichting Nagtegaal.

Op cultureel gebied heeft de stichting de publicaties van *Van Domineeshuis tot Van Goghuis* en *De Straatnamen van Nuenen, Gerwen en Nederwetten* mede mogelijk gemaakt door een garantstelling, waardoor de PGN en De Drijehornick geen financiële risico's hoefden te dragen.

Een paar jaar geleden kreeg de gemeente Nuenen c.a. de beschikking over een keramisch tableau (ongeveer 6 x 3 meter) van Hugo Brouwer dat vrij kwam bij de sloop van het hoofdkantoor van de Rabobank in Eindhoven. De gemeente had echter niet de middelen om herplaatsing mogelijk te maken. Op dit moment wordt onderzocht of het tableau ergens in Nuenen geplaatst kan worden, waarbij de stichting een zeer aanzienlijk deel van de kosten op zich wil nemen.

Tevens heeft heemkundekring De Drijehornick van de stichting gebruik kunnen maken voor de realisatie van het project *Terugbeeld*, waarbij op 38 plekken in Nuenen, Gerwen en Nederwetten en op het Eeneind informatiepanelen zijn geplaatst op die locaties waar in het verleden een belangrijk of markant gebouw heeft gestaan.

De volledige kosten van dit project werden door de stichting Nagtegaal gedragen. Zonder deze steun zou dit project niet gerealiseerd zijn.

Herman Bulle

Nico als gids bij de kerk in Nederwetten

Nico bij de Terugbeeld-zuil, die op 14 november 2015, ter gelegenheid van de opening van het Heemhuis, daar werd geplaatst [foto: Louis Bressers]

Op weg naar het nieuwe Heemhuis. Van links naar rechts: wethouder Joep Pernot, en de ere-leden Jan Smits, Christ van Cuijck en Nico Nagtegaal [Foto: Cees van Keulen]